

jesen mu je bilo ravno od ondot zopet novega semena obljubljenega. Kdor ga hoče imeti, naj se tedaj na gospod dr. Rauch-a oberne.

Zgodovinske reči.

Je li sv. Jeronim bil Slovenec?

(Konec. *)

Po smrti Attilovi leta 453, toraj 13 let po Jeronimovi smrti, so iztočni Goti Panonijo podjarmili. Da še so se za časov gotskih v Panonii našli stari prebivavci, se vidi iz pisma kralja Teodorika „na vse v Panonii prebivajoče Rimljane in Barbare“ (glej pismo pri Cassiodoru Var. III, 23), v katerem še govori od prvih prebivavcov — „antiqui Barbari“, kateri so si dekleta rimskega pokolenja za žene jemali.

Da je narodnost Panonov pod jarmom gotskim dosti terpela, se lahko vidi. Iztočni Goti so pod Teodorikom se podali v Italijo, in okoli leta 500 po Krist. jo obsedajo Longobardi. Leta 568 so Longobardi odšli v Italijo. Tudi v ti dobi še so mogli po panonskih gorah in planinah živeti Slovenci, ker, kakor Paul Diakon piše, je usmiljena ženka slovenska otela plemiča longobardskega Leupihesa smrti glada (Paul Diak. 38, 4 primeri tudi mojo zgodovinsko drobtinico „Usmiljena Slovenka“ v „Novicah“ leta 1857 str. 394). Longobardi so se samo zderževali 42 let v Panonii, in so, ko so se bili v Italijo podali, opustošeno zemljo pustili svojim prijateljem Avarom ali Obrom (glej Georg Ravenna 41, 14. Gregor Turon. 4, 29. Mannert Germ. 3. Th. str. 641).

Kar je bilo še rimskega in panonsko-slovenskega življa v Panonii najti, so Obri do celega pokončali, al tudi njim je ura odbila, in iz zatatranskih krajin pridejo spet nove slovanske plemena, in sicer Horvatov pod 5 knežskimi brati: Klukasom, Lobelom, Kosenom, Muhlom in Hervatom, kateri so leta 634 do 638 vso panonsko pokrajino od Dunaja do jadranskega morja obsedli. Betve teh novih naselbenikov so se razprostirale gori po Muri in Dravi do virov rečice Ščavnice in Pesnice po haložkih bregovih in horvatskem Zagorji, po bregu Sotle in po najskrajnih krajih Dolenškega. Porinili so jo v Istrijo in Liburnijo, po otocih ilirskega arhipela, in po Dalmaciji, Černo gori, Albanii, Hercegovini in Bosni (glej Šafařík „Slaw. Alterth. II, V. Abschnitt str. 277 itd.).

Panonija je po takem sopet dobila slovanske prebivavce; ali Slovani še so tudi obljudili pokrajine, v katerih v starih časih niso Slovenci prebivali, kakor: Japudijo, Istrijo, Liburnijo, Dalmacijo, staro Ilirijo, del Epira, Dardanio, Moesio, zemljo Skordiskov, kamor so leta 620 — 630 Serbi naselili bili (glej Engel „Geschichte von Serbien“ 153).

Da je med tem 400 letnim preseljevanjem kersanska vera, ktera je za sv. Jeronima že tako lepo cvetela, se zgubiti mogla, se lahko zapopade. Tako je tudi padlo domače cerkveno slovstvo in pismenstvo, in ostale še so komaj čerke in sporočilo tega pismenstva. Brez dvombe še so pri edini ali drugi cerkvi duhovniki varovali domačo svetinjo, in ko so na novo prišli severni Horvati in se pokristjanili, so te čerke spet oživele.

Staroslovenski prebivavci v Panonii, katerih gotovo ni dosti dosti bilo, so se stopili z novoslovanskimi — horvatskimi, — in ta okoliščina nam razjasnuje prikazen, zakaj v spisih učencov svetega Kirilla nahajamo panonizme, to je, slovenizme, in zakaj vlada v tako imenovanih frižinskih spomenicah zmes horvaškega in korotansko-slovenskega jezika.

Med tem preseljevanjem narodov, med tem pobojevanjem

in plenjenjem so tudi prvi prebivavci — slovenski Norenci, pozneje znani pod imenom: Kranjci, Korošci in Štirčani zgubili luč sv. kersčanske vere, — akoravno ne prebivavci večjih mest in tergov, v katerih so v večini živeli Rimljani ali pa polatinčeni Slovenci, — saj vendar prebivavci planinskega sveta norenskega, in ko so Huni in Avari te mesta razdajali bili, je padla poslednja bramba kersanstva. Zato so imeli solnogradčki misijonarji posla zadosti po korotanski vojvodini sv. kersansko vero razširjevati. Korotanski Slovenci, to je, prebivavci gorenskega Kranjskega, Koroškega in srednje- in gornje Štajarskega, ktere so pozneje podjarmili Franki in Bavarci; so tedaj pravi nasledniki starih slovenskih Norencov in Panonov. Znamenita je ta prikazen, da pri teh Slovanih ne najdemo besed slav in slava, — dvomim tudi, ako je beseda slavo slovenska, ker je Gorenci in Korošci ne poznajo.

Iz korenike sru, slu = sansk. eru, slovenski jezik le pozná besedo: sluh z izpeljanci: slušati, služiti itd. *)

Zato tudi ne nahajamo po celem Gorenskem in Korotanskem osebnih imen na slav in nobene vasi ali kraja na slavci, slavje; nasproti med Ščavnico in Pesnico, kjer so prebivavci naslednjiki iz severa prišli Horvatov, je več občin z imenom: Bodislavci, Radoslavci, Okoslavci itd.

V nobeni stari listini ni najti, da bi kater star korotansk Slovenec imel pritiklino slav.

Nahajamo sicer Hotemare, Lutomare, al nobene Hoteslava in Lutoslava. Po Gorenskem, Koroškem in gornjem Štajarskem nahajamo vasi in gore: Radmerje, Lutomerje i. t. d. al nikjer Radoslavje, Lutoslavje itd.

Tudi na rimsko-slovenskih kamnih so Atemeri = Hotemer, Lutumari, Mogimari, Macemari itd., al ne: Ateslavov, Mogislavov, Maceslavov. Mar, mer, mir v imenih Mogimar = Mojmar, Lutumar, Vitomar, Radomer, Hotimer pomenja to, kar slav, iz korenike mar lat. mor v reduplikovani me — mor, gotski: mer v kompositih: vaila-mers, ευφημος wohlberufen, wohlgepriesen, merjan, verkündigen, usmerjan, bekanntmachen, starovisoko-nemški: mari, memorabilis, illustris, clarus, famosus, conspicuus, slov. marn fama, gloria, fabula. Učeni Miklosič (glej „Beiträge zur vergleich. Sprachforschung“, III. Heft, 1858, str. 288) je mar, mēr, mir skoz „nomen habens“ = slav predstavil Častiti dopisnik M. V. „Glasnika“ od 15. aprila l. l. toraj nima prav, ako terdi, da je slov. mar'n iz nemške „mähre“ izposojeno. Ta beseda je obče indogermansko, ali bolje arjansko blago. Na Štorskem se mar in mer čuje nikdar pa mir, primeri Godemari, vas v fari male Nedele, Vitomarci, vas v fari sv. Andraša, Vlastomerci, vas v negorski fari, Lutmerje, vas v frajhamski fari, Radmerje, vas v ksaverski fari blizo Gornjega grada itd. Tudi pri polabskih Slovanih se najde: Vladimar, Lutumar, Godemar itd. Zato Kranjec in Korošec v starih časih nista poznala ganetišnega poznamovanja — Slovenec = distincta loquela preditus, nasproti poznamovanji: Nemeec.

Sklenem ta svoj članek z željo, da bi tukaj sprožene misli kritični jeziko- in zgodovinoslovci dalje izpeljevali.

Davorin Terstenjak.

Ozir po svetu.

Lombardija.

Po najnovejših statističnih preiskavah Lombardija, ktero je poslednja vojska odcepila od našega cesarstva in

*) Na severni strani Pohorja v pušavski fari sem čul sernovati v pomenu kremljati, govoriti!! Bi se smelo misliti na latinsko sermo? Mislim da!

jo prilepila sardinskemu kraljestvu, šteje 9 dežel ali provinc (deželo Milan, Pavia, Lodi, Bergamo, Komo, Sondrio, Brescia, Kremono in Mantovo). Vse te dežele skupaj merijo 375 kvadrat-milj; prebivavcov pa štejejo 2 milijona in 725,740, med katerimi je 2 milijona in 667,202 katoličanov, 666 protestantov, 2965 pa judov. — V beneškem kraljestvu pa se šteje prebivavcov 2 milijona in 300,997. Število prebivavcov lombardo-beneškega kraljestva se je od leta do leta množilo. V vsem skupaj je 813 občin ali sosesk, ktere merijo 414 avstrijskih kvadrat-milj. Po tem takem je naše cesarstvo po odstopu Lombardije zgubilo čez polovico dosedanjega lombardo-beneškega kraljestva. Lombardija je rodovitna in posebno blagoslovljena dežela; njeni kmetijski pridelki so obilni, njena živinoreja napravi veliko mleka, sirovega masla in sira; svilarstvo (židna reja) ji naklanja veliko bogastvo. Kakor pa je Lombardija bogata v kmetijskih pridelkih, tako revna je, razun židane robe, v obertnijskih izdelkih. Kolikor teh potrebuje, plačuje z unimi. Zato je Lombardija od nekdanj avstrijskim obertnikom in fabrikantom ljuba dežela, kamor so veliko blaga prodali, in po pregovoru, ki se iz ust mnogih naših fabrikantov vsako leto sliši: „Letos je na Laškem (to je, Lombardo-Beneškem) kupčija „dobra“ ali „slaba“, je štel marsikter dunajsk in česk fabrikant dobro ali slabo kupčijsko leto.

Dežele nove italijanske ali laške zveze.

Laške dežele, iz katerih ima obstati prihodnja „talijanska zveza“, se verstijo po velikosti zemlje in po številu prebivavcov tako-le:

1. Napolitansko z 2033 geografičnimi kvadrat-milijami in 8 milijoni in 704,472 prebivavci,
2. Sardinija in Lombardija z 1764 milijami in 7 milij. 641,824 prebivavci,
3. Papeževe dežele z 748 milijami in 3 milijoni in 6000 stanovavci brez 10,000 judov, kateri tudi tukaj stanujejo,
4. Beneško z 433 milijami in 2 milijoni in 281,732 stanovavci,
5. Toskana z 397 milijami in 1 milijon 815,686 prebivavci,
6. Parma z 112 milijami in 500,000 prebivavci,
7. Modena z 109 milijami in 600,000 prebivavci.

* Imenitna palača Tuillerije v Parizu, ki se imenuje „Tuilleries“, in v kateri stanujejo francoski kralji in cesarji, je dobila svoje ime od cegelnice (Ziegelhütten), ki so nekdanj na tem mestu stale. Katarina Medicijska je leta 1564 zidala to kraljevo poslopje.

Čertice iz dnevnika.

Spisal A. K. Cestnikov.

II. *)

Šiška in Servola.

Iz Tersta v Servolo do „Beniča“ je ravno tako deleč, kakor iz Ljubljane v Šiško do „Žibertova“. Korakov sicer nisem meril, minut tudi nisem štel, pa kaj bi imelo vse zmerjeno biti! Jaz pravim, da je tako; kdor ne veruje, naj se prepriča sam; saj mu ne branim. Mati Žibertova mu bode, kakor vsakemu gostu, dobro postregla, pa tudi pri Beniču mu ne bo treba stradati. Omenim pa, da ostrige servolanske niso tako okusne kakor so klobase Žibertove.

Ko sem šel prvokrat v Šiško, me je spremljal iz Ljubljane melanholični prijatelj Groga. Moj temperament se je ravnal po temperamentu mojega tovarša, toraj sva kaj ozbiljno stopala po cesti, ktero so posvetile stopinje očeta

Vodnika. Nekako milo mi je bilo pri sercu, ko stopim na vert Žibertov ter zagledam leskeče čerke na slavivnem kamnu Vodnikovem. Čudne misli prehajajo domoljuba na tem mestu; nekak čaroben duh veje povsod; serce bije hitreje, spomin se sbudi na nekdanje čase, duh preleti v trenutku sto let!

Čisto drugačno lice je imelo moje prvo potovanje v Servolo (po domače Škedenj). V veselem društvu mladih študentov sem jo mahal ob bregu sinje Adrije prepevaje domače pesmice. Kar prijahajo za nami Breškice *) na ponižnih živalicah, ktere je narava obdarovala s precej dolgimi ušesi. Te živalice dolgotraje nosijo dan na dan vsako jutro kruh v Terst, nazaj domú pa imajo visoko čast, da smejo svoje gospodarice nositi, ktere nekako viteško sedijo na zverženem herbtu oslovskem. Ko nas dojdejo ponosne jezdarice, poskačejo urno z oslov, ter nam ponujajo za mali denar gerbave herbte poterpežljivih živalic. Brez odloga se spravimo vsi na Pegaze, ter jašemo v urnem teku proti Servoli. Potrebno se mi zdi omeniti, da v terzaški okolici ni nič posebnega, ako se kdo vsede na osla. Ako hoče gospod inštruktor svojemu učencu veselje napraviti, mu najme osla za eno ali dve uri, da vidi mlada kri, kako se raduje pohlevna živalica nad — nad malim študentom.

Od Servole nič ne vem povedati. Lahko zna biti, da so jo Rimljani sozidali, pa jaz ne vem. Cerkev je nova, turn pa je že star; cerkev je žolta, turn je pa črn in stoji od cerkve nekoliko oddaljen čisto sam kakor panj v hosti. Nad cerkvenimi vratami je nekaj zapisano, pa ne vem kaj; nisem mogel brati, ker sem bil očala domá pustil; hlida je namreč hud veter, pa sem se bal, da bi mi jih ne odnesel v morje. Ribice bi sicer imele veliko veselje nad takim orodjem, vendar bi jim ne pomagalo kaj, ker vidijo brez očal bolje kakor marsikdo drugi z očali in cvikerom. Kar se tiče očal, sem zapazil, da Terzačanje ne nosijo tako splošno plužnih koles na nosu, kakor gospodje drugih mest. To je menda znamenje, da Terzačanje ne marajo dosti za učenost. Po drugih mestih, v katerih učenost kaj več velja kakor prosti materializem, so očala dosti bolj čislane, ker so znak učenosti. Zato jih rad natakne marsikter ferkolin, ki ima oči zdrave, da ljudje vidijo, kako mu učenost gleda iz očal.

Rad bi še pisal naprej, pa ne vidim več. Luč že umira, obervi se mi že stiskajo, vse, vse me že opominja na posteljo. Zunaj tudi nekaj ropoče in straši. Lahko noč tedaj!

Slovanski popotnik.

Mlinarjev Janex, slovenski junak ali vplemenitenje Teharčanov. Spisal po narodni pripovedki iz srede 15. stoletja Fr. Kočevár. Natis K. Albrecht-a u Zagrebu 1859.

„Mlinarjev Janex“ se je v „Novicah“ prikupil svojim bravcom tako, da so s tem celi knjižici že sami kritiko polno hvale pisali. Kakor je bil v „Novicah“ za pokušino podani odlomek od konca do kraja mičen, tako je tudi cela povest, skozi in skozi naudana narodnega duha, ki je rodil pripovedko na Štajarskem v 15. stoletji. Razločuje se le pisava v „Novicah“ natisnjenega odlomka od pisave cele knjige v mali pešici tistih malenkost, ki so se nam v premembi nekterih besed in oblik potrebne zdele, da se — pri vsi svobodi, ki jo v pisanji radi dovoljujemo svojim častitim pisateljem — vendar v poglavitniših rečeh ohrani „Novicam“ navadna raba slovenske besede. Tako, na priliko, pri vsi svoji iskreni ljubezni do sorodnih južnih bratov in pri vsem hrepenjenji po vzajemnosti slovenski ne

*) „Kdo bo vsemu svetu pogačo namesel?“ more pač res vsak potopiseo reči, — ergo smo ad acta djali čertice v potopisih.